

Інформаційний лист

щодо підготовки, атестації, переведення здобувачів наукових ступенів

У 2023 році відбулися значні зміни у законодавстві України щодо підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів. Так, 19 травня 2023 року набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502-2023-%D0%BF#Text>), яка внесла зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>) та постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>).

У зв'язку з частими зверненнями установ НАН України щодо підготовки, атестації, переведення здобувачів наукових ступенів повідомляємо наступне.

1. **Для провадження освітньої діяльності науковим установам НАН України необхідно мати ліцензії** за освітньо-науковим рівнем вищої освіти або за освітніми програмами, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання на певному рівні вищої освіти (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>). Відсутність ліцензії може привести до припинення подальшої діяльності аспірантури.

2. **Атестація здобувача ступеня доктора філософії можлива лише за акредитованою освітньо-науковою програмою.** Звертаємо увагу, що у правилах прийому до аспірантури відповідної наукової установи НАН України, затверджених вченою радою цієї установи, наведення переліку акредитованих та неакредитованих освітньо-наукових програм є обов'язковим.

Якщо наукові установи НАН України мають неакредитовані освітньо-наукові програми, за якими навчаються здобувачі ступеня доктора філософії, і не планують їх акредитацію найближчим часом, то випускники аспірантури таких установ не зможуть захистити дисертації за місцем навчання. У такому випадку здобувачі ступеня доктора філософії можуть бути переведені до іншої наукової установи НАН України, де є акредитована освітньо-наукова програма із такої ж спеціальності або мають право на перерву у навчанні до отримання установою акредитації відповідної освітньо-наукової програми.

Рекомендації для переведення аспірантів із однієї наукової установи НАН України в іншу:

- Кожна наукова установа НАН України повинна мати Положення про порядок переведення, відрахування, поновлення, переривання навчання та надання академічної відпустки здобувачам вищої освіти ступеня

доктора філософії відповідно до діючого законодавства (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-96#Text>).

Наразі МОН України розробляє нове положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти та надання їм академічної відпустки.

- Переведення аспірантів здійснюється в межах ліцензованого обсягу наукової установи НАН України.
- Переведення аспірантів з однієї наукової установи до іншої наукової установи здійснюється за погодженням керівників обох наукових установ. Рішення про переведення аспіранта рекомендуємо проводити через вчену раду наукової установи НАН України.
- Згоду на переведення надає Відділ наукових і керівних кадрів НАН України за зверненням відповідної наукової установи НАН України.
- Аспірант, який бажає перевестись до іншої наукової установи НАН України, подає на ім'я керівника наукової установи, в якій він навчається, заяву про переведення і, одержавши його письмову згоду, звертається з цією заявою до керівника тієї наукової установи, до якої він бажає перевестись, та додає академічну довідку, що містить інформацію про здобуті результати навчання.
- Керівник наукової установи НАН України видає наказ про відрахування аспіранта у зв'язку з його переведенням до іншої наукової установи НАН України, до якої надсилає особову справу та вносить відповідні зміни до Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО).

3. Для врегулювання відносин між здобувачем та науковою установою НАН України обов'язково укладається договір за формою, затвердженою постановою Кабінетом Міністрів України від 19.08.2020 № 735 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2020-%D0%BF#Text>).

4. З 01 січня 2024 року відповідно до нової редакції Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) почали діяти вимоги, згідно якими **навчання в аспірантурі завершується отриманням диплома доктора філософії після публічного захисту дисертації** в разовій спеціалізованій вченій раді, тобто здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії протягом навчання в аспірантурі мають виконати освітньо-наукову програму та підготувати і захистити дисертацію.

5. У випадку, якщо здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії не встигають захистити дисертацію у встановлені строки, Міністерство освіти і науки України рекомендує (лист МОН 1/2075-24 від 06.02.2024):

- **Переривати навчання шляхом отримання академічної відпустки** на строк, необхідний для завершення дисертаційних досліджень (бажано не пізніше ніж за 6 місяців до завершення навчання). Нагадуємо, що максимальна тривалість академічної відпустки – до одного року. За необхідності тривалість академічної відпустки може бути продовжена ще на один рік.

- **Відрахування здобувачів вищої освіти до завершення навчання** на підставі власного бажання, переведення до іншої наукової установи, невиконання індивідуального навчального плану, порушення умов договору (контракту), укладеного між науковою установою та особою, яка навчається, або фізичною (юридичною) особою, яка оплачує таке навчання, інші випадки, передбачені законом. *(Довідково від ВНКК НАН України: Відраховані таким чином здобувачі мають право бути поновлені на навчання в межах ліцензованого обсягу наукової установи НАН України. Для вирішення питання щодо поновлення аспірантів, які навчалися за державним замовленням, потрібне рішення вченої ради наукової установи НАН України та згода Відділу наукових та керівних кадрів НАН України).*

6. Здобувачам вищої освіти ступеня доктора філософії, які завершили навчання за відповідною освітньо-науковою програмою без захисту дисертації, МОН рекомендує вступати до **аспірантури наукової установи НАН України повторно** для доопрацювання наукових досліджень та дострокового публічного захисту дисертації. Або, для осіб, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи – **здобувати ступень доктора філософії поза аспірантурою**, зокрема, з метою *завершення дисертаційного дослідження та підготовки до захисту.*

7. Звертаємо увагу на такі пункти Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установ) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#n11>):

- до загального ліцензованого обсягу зараховуються особи, які здобувають ступень вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою (п.5);
- здобувачі зобов'язані двічі на рік звітувати про хід виконання індивідуального плану наукової роботи (п.9);
- з метою забезпечення ефективної підготовки здобувачів заклад може змінювати наукового керівника, зокрема у разі невиконання їм своїх обов'язків або відмови надавати висновок за результатами наукового керівництва тощо (п.20);
- на першому році навчання переведення аспірантів забороняється (п.23);
- процес підготовки до захисту дисертації здобувача починається не пізніше ніж протягом дев'яти місяців до завершення нормативного строку навчання за акредитованою освітньо-науковою програмою (п.25).

8. Нагадуємо, що інформацію у відповідних модулях ЄДЕБО необхідно підтримувати в актуальному стані відповідно до Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08 червня 2018 року № 620 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18#Text>).

Петришина 239 67 47
petrishina@nas.gov.ua